

rei între naționalitățile conlocuitoare în patrie; un păcat strigătoriu la ceriu acesta a cărui blăstem a adus multe lacrimi și zile amare preste scumpa noastră patrie.

Dară tot așa de funeste vor fi urmările esterne ale acelei legi, și noi ținem că e o pretenșiune a loialității noastre cătră stat și a iubirii noastre cătră patrie de-a le pune aceste în credința onoratei diete.

E fapt necontestabil, că dintre învățătorii actuali, aplicați dela 1872 încoace, nice a de cea parte nu pot să știe limba maghiară în gradul pretins de legea proiectată; dar e fapt explicabil din însăși natura lucrului și aceea, că acești învățători nu vor mai fi în stare de-a învăța pe cale auto-didactică limba maghiară în gradul și termenul prescris de lege. Consecența tristă a acestor fapte însă va fi că preste 4 ani nouă din de ce părți a scoalelor noastre vor înceta în funcționarea lor.

Dară va înceta o parte însemnată și dintre acele scoli, care sunt astăzi, și vor fi în decursul prosimilor 4 ani provezute cu învățători calificați pe deplin în limba maghiară; pentru că poporul român, conservativ de la natură întru toate ale sale, locuind în grupe compacte, nu simte necesitatea de a își însuși limba maghiară, și din această cauză va fi înzădarnică sirguintă în direcțiunea aceasta a oricărui învățătoriu. El nu va fi în stare de-a produce nici cele mai modeste rezultate întru instruirea limbei maghiare, și astfel va căde scoala respectivă necondiționat victimă punctului 3 a §-ului 5 din legea proiectată.

Dară chiar și în cazul când pre lângă necontestabila bunăvoință de a își însuși limba oficioasă a statului ar mai exista și absoluta necesitate escurgentă din interesele proprii economice, comerciale și industriale ale poporului, și atunci cuprinde legea proiectată însăși atâtea greutăți pedagogice în sine, încât executarea ei ar aduce cu sine numai absoluta oprire a culturii intelectuale, dar nici decum, și nici când învățarea limbei maghiare. Este adecă constatată psihologică, că primele impresiuni le capătă copiii din casa părintească și pe baza acelor își formează noțiuni mai clare ori mai întunecate. În școală se clarifică și amplifică acele noțiuni; copilul se dedă a judeca corect și logic, și cumcă aceasta se poate face numai în limba care a sub-o elevii așa dîcînd dela sinul mamei lor, e o aksiomă a celor mai mari pedagogi a lumii. De aici vine că pedagogia modernă ar califica nișuina de a silii pe copii să învețe în unul și același timp două limbi heterogene una de alta și în materie și

în formă pe-o cale greșită în dezvoltarea spirituală a pruncilor; de o greutate nedevingibilă din punct de vedere psihologic. O atare procedură întru învățarea limbilor aduce aplicată înainte de o anumită etate fructe amare chiar și în familiile mai notabile, în scoale însă, unde trebuie ca tot ce se învață, să se învețe sistematic și în mod rațional dacă voim să se ajungă scopul instruirii poporului, învățarea mai multor limbi de odată, și anume în primii ani, este imposibilitate evidentă până când scoalele populare din regatul Ungariei vor sta sub presiunea serăciei materiale de astăzi. Scoalele din regatul Ungariei se află în comparațiune cu scoalele celorlalte staturi culturale europene în primul stadiu de dezvoltare și totuși nu cunoaștem cas, în care s'ar fi încercat oare unul din aceste staturi de-a introduce în scoalele populare o a doua limbă, deși necesitatea cunoașterii unei limbi străine de limba poporului s'ar pute justifica din punct de vedere comercial și industrial; ba articolul XIII din legea fundamentală a aceleilalte părți a monarhiei noastre esclude în mod decisiv instruirea forțată întru a doua limbă a patriei. De-a introduce prin puterea legii, limba statului în familie, e problemă Sysifică, ce nu a rezolvit-o nici cel mai strict absolutism. Școala stă în legătură strinsă cu familia în cestiunea cea mare a creșterii, ele se întregesc una pe alta, și una fără de alta nu poate produce rezultatul dorit pe terenul dezvoltării intelectuale și morale. Simțul de conservare a rasei e prea dezvoltat în evul nostru la toate popoarele Europei decât să se poată obtrude prin forța legii în locul celei proprii altă limbă în sanctuarul familiei, fără de a risca periclitarea buneii armonii între naționalitățile conlocuitoare, care, în interesul comun și bine priceput a tuturor trebuie să se nutrească cu mult tact și înțelepciune între popoarele Ungariei, și în specie între Români și Maghiari. Simpatia joacă un rol foarte însemnat la învățarea unei limbi străine, de unde urmează de sine, că forța precum în lumea fizică așa și în lumea morală va produce numai reacțiune, și cu cât se vatămă simțul de simpatie mai drastic, cu atât reacțiunea va fi mai puternică și mai iresistibilă. Învățătoriu cât de calificat nu poate însufla simpatie de rasă și limbă, acolo, unde rasele însuși nu tind la adevărată simpatie frățască între sine de unde urmează, că și toată opintirea lui în oltoirea nenaturală a unui idiom străin va fi înzădarnică.

Severitatea întru controlarea instrucțiunii în limba maghiară, precum

o prescrie proiectul de lege, va avea numai urmări deplorabile pentru existența scoalelor noastre, pentru că scim din trista noastră experiență de până acum, că inspectorii politici de scoale prea de multe ori trecură la dejudecarea scoalelor noastre preste marginile trase de lege ingerenței și competenței lor în supravegherea scoalelor confesionale, și prea adeseori devine școala însăși jertfa unor păreri subiective referitoare la forme esteriore.

Consecențele aceste a legii proiectate vor produce negreșit o stagnare generală întru instrucțiunea intelectuală a poporului nostru carele fiind în urma vitregului său trecut înăpoi în cultură, abia făcuse primii pași spre o dezvoltare intelectuală corespunzătoare recerințelor evului present. Nesciința și sêlbătăcia s'ar încuibă de nou în inima poporului și cu aceste dimpreună sêrăcia și corupțiunea, straturile cele mai mănoase a absolutei demoralizațiunii, a cărei fructe triste ni le arată în mod destul de chiar soartea multor staturi, ce se topiră în decursul seclilor.

Va fi în fine legea proiectată un nou argument, că drepturile acuirate și garantate prin toate formele și factorii legislațiunii au o valoare foarte precară în patria noastră. Abia trecu un deceniu de când situă era constituțională din patrie și biserica noastră în acea pozițiune, carei compete în urma înaltului ei destin, și eată că legea proiectată îi smulge cel mai puternic stêlp al existenței sale — școala. Sgduită biserica în temelile sale, nu mai poate fi acel sprigin al statului, fără de care existența acestuia abia se poate presupune.

Aducînd aceste la evidența onoratului corp legislativ, nutrim speranța, că acela le va lua în dreptă consideratiune cu ocașiunea consultărilor sale asupra proiectatei legi de sub cestiune, și nu își va da votul seu în favoarea unei instituțiunii, carea servese numai la aparență scopurilor statului, în realitate însă e cu totul contrară intereselor lui bine pricepute.

Cuvîntarea,

deputatului N. Strevoiu finută în ședința dietală din 30 Aprilie 1879 asupra proiectului de lege pentru introducerea limbei maghiare în scoalele elementare confesionale.

Onorată casă! Proiectul de lege din cestiune precum și pașii făcuți din partea Românilor în contra acestui proiect au făcut atâtea sânge rîu mai cu samă în diaristică încât este de temut, ca nu cumva din această cauză se devină imposibilă ori ce în-

țelegere între Maghiari și Români. De oare ce după convicțiunea mea bună înțelegere între aceste două popoare zace în interesul amîndurora îmi permit a usa de paciența onoratei case spre a face câte-va observațiuni asupra obiectului.

Este deja lucru cunoscut, că făcînd onoratul dl. ministrul de culte și instrucțiune publică aceea declarațiune în această casă, că va presenta un proiect de lege pentru introducerea limbei maghiare în scoalele elementare confesionale ca obiect de învățămînt obligat, Români respective episcopatele lor de ambe două confesiuni dimpreună cu o deputațiune au recurs la tronul Maiestății Sale regale, pentru a împedeca presentarea acestui proiect.

Nu este mai puțin cunoscut și aceea, că jurnalistica maghiară s'a folosit de acești pași ai Românilor pentru a irita opiniunea publică în contra Românilor. Unii imputau Românilor lipsa de patriotism, alții, că sînt contrari ai națiunii maghiare. Din parte'mi nu pot înțelege această procedere pe această iritațiune, fiindcă de o parte eu așa știu, că unul dintre drepturile cardinale constituționale este dreptul de-a petiționa și că prin urmare acei cetățeni, cari pentru oare și cari afaceri recurg la ajutorul regelui constituțional, nu pot comite crima în contra constituțiunii, pe de altă parte cuprinsul respectivelor petițiunii nu legitimează o asemenea iritațiune. Cine a cetit cu atențiune cele două adrese așternute din partea Românilor la înaltul tron, sum sigur, că nu va afla nici o iotă din care s'ar pute deduce, cumcă Români sînt contrari națiunii și limbei maghiare.

Nu în contra învățării limbei maghiare s'au declarat Români, ci în contra modului, cu care se proiectează executarea acestuia, și prin care este de temut, că se periclitează cultura națională a Românilor. Așa dară cauza procederei din partea Românilor nu este de-a se căuta în oare și care dușmănie îndreptată în contra Maghiarilor, ci, cu durere trebuie să mărturisesc, în neîncrederea reciprocă, ce a domnit în trecut și domnesce și astăzi între Maghiari și Români.

De când națiunea maghiară a intrat în deplină posesiune a potestății constituționale în Ungaria față cu Români n'au documentat alta, decât numai neîncredere și încă atât pe cale legislativă, cât și pe calea administrativă. Numai neîncrederea poate fi cauza, că Maghiarii la organizarea și arondarea comitatelor au adus astfel de legi în urma cărora cele două milioane și jumătate de Români din Ungaria abia pot avea majoritate în reprezentățiunea unui mic comitat. Mai

— Ah!
— Domnule Ellermann, reflectînd asupra lucrului, am deschis portofoliul meu...
— Portofoliul D-Tale!...
— Și m'am convins, scumpul meu, că aș fi prea sêrac pentru a continua această călătorie.
— Cum asta!...
— Și că abia îmi rămîne tocmai atîta bani ca să îți pot înapoia ceea ce îți datoresc.
— Să lăsăm aceste te rog.
— Din contră să vorbim despre ele.
— Ei bine! domnule doctor, nu m'ai făcut părtaș la lucrările D-Tale?
— Fără îndoială...
— Nu m'ai luat de suflet, pre mine, care nu mai am familie?
— Da...
— Este dar cu drept că, fiind punga D-Tale goală, să iei din a mea fără a Te mai gândi mult.
— Tocmai asta eu nu voiu să o fac.

— Și pentru ce, dacă mi permiti a Te întreba?
— Pentru-că... răspunse Vander-Bader.
— Acesta nu-e răspuns.
— Nu iubesci D-Ta pre Lisbeth?
— Mai mult decât viața.
— Vei înțelege că acești bani îți sînt de lipsă pentru întemeierea miciei d-voastre economii.
— Oh! domnule doctor, nu vî îngrijiiți pentru aceasta, Lisbeth nu mî va lua nici odată de bărbat, D-Ta știi că ea nu mî iubesc.
— Poate te înșeli, oftă învățatul.
— Aș căuta eu oare fericirea departe de ea, dacă într'adevăr ea m'ar iubi, și se tinêrul cu glas tremurător.
— Ți-am promis a Te spriginii din toate puterile, răspunse Vander-Bader cu o întristare indefinibilă.
— Ei bine! domnul meu, să presupunem pe un moment că vei reuși?
— Da, să presupunem aceasta.
— N'ai adaos D-Ta ieri, că noi

nu vom forma decât o familie, și că casa din suburbii ar fi destul de mare pentru noi toți trei?
— Lăsați-mă să rămân singur, adause profesorul cu melancolie, eu sînt bătrîn, D-Ta ești tinêr „eu nu vreau să fiu umbra fericirii D-Tale.”
— Dar dacă nu voesci să Te folosești de punga mea, care întreagă e a D-Tale ca și inima mea, vrei să Te reîntorci la Leyden?
— Mîne dimineață.
— Și să renuncii dela călătoriile D-Tale.
— Ba nu! nu! strigă Vander-Bader emoționat; eu nu voi renunța de loc! Voi vinde cărțile mele, mobilele mele, casa mea și voiu pleca earăși.
Ellermann îl trăgea spre hotel.
— Așteaptă-mă puțin în camera D-Tale, și se el, eu trebuie să mai vorbesc cu D-Ta.
— Nu vei voi să te încerci a combata ideile mele?
— Din contră!
— Atunci fă iute.
Cu o săritură Ellermann era în

camera ce ocupa; deschise giamantanul și scoase dintr'ensul un mic portofoliu de marochin.
Un minut mai tîrziu, el stătea în fața doctorului presentându'i portofoliul.
— Scumpul meu învățator, și se el, eată aici opt mii de franci, Te rog să i primesci.
— Știi bine că nu se poate.
— Știu, răspunse studentul, că putem amîna călătoria la Leyden, și că este absolut de lipsă să mergem la Alesandria pentru a afla pre Michelet.
— Îl voiu afla mai tîrziu.
— Ți-ai uitat că am să i aduc epistole.
— Bine și; cu toate aceste eu nu pot și nu vreau să primesc ofertul D-Tale, hotărîrea mea e nestrămutată.
— Dar, insistă Ellermann, dacă Ți dau ca împrumut cele opt mii de franci.
— Cum, împrumut?
— Da! La sosirea D-tale în Leyden D-Ta vei vinde o parte din obiectele de cari nu ai trebuință și mi vei reînapoia suma.

cari după modesta mea părere individuală formează un prețuit mărghăritar al podobei sănții noastre bisericice.

La finea celor ddeesci părintele diacon suindu-se pre amvon, cu o voce sonoră și pătrunsă de însemnătatea zilei festive, rosti în termeni bine aleși o cuvântare bine întocmită și afund simțită, în care desvli în liniamente generale, o icoană sinoptică preste tot despre virtuțile și bunele intențiuni realizate de domnitor din casa habzburgico-lotaringică și în special despre bunătățile ce le-a arătat Maiestatea Sa bunul nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif I față de națiunea română din Austro-Ungaria și în special pentru noi Români din Transilvania, cari tot-deauna s'au arătat credincioși tronului și legilor patriei.

Cuvântarea aceasta festivă o încheie oratorul cu un treit „să trăiască Maiestățile Sale“ care se pofti mai de multe ori din partea creștinilor pătrunși de însemnătatea rarei serbări festive de astăzi.

Cu aceasta serbarea nunței de argint a Maiestăților Sale în sânta noastră biserică se încheie și după ameași se continuă sub cer liber „sub vii“ unde tinerimea scolară sub conducerea corpului învățătoresc, prin declamațiuni și cântări emulând își manifestă și din parteși bucuria sa pentru iubileul de 25 de ani al fericitei căsătorii a Maiestăților Sale până în apropierea serei cântând cu mare rîvnă imnul popular.

Întreaga intelgență și un frumos număr de poporenii din Săliște fără deosebire de naționalitate au luat parte la aceasta serbare festivă pre câmpul verde sub ceriu liber.

Varietăți.

* (Încheierea sesiunii sinodale) prezente a avut loc Joi în 19 Aprilie. Raporturile despre ședințele vom aduce succesive după cum ne va permite spațiul.

* (Focul) în Orenburg (Rusia) a nimicit 949 case.

* (Pentru cei arși din Beclean). În decursul sesiunii sinodale, dl Ioan Bran de Lemeni deputat sinodal a pus în circulațiune o colectă între dd. deputați ai sinodului, a cărei rezultat este următorul:

Iacob Bologa 5 fl., I. Bran de Lemeni 5 fl., Iosif Barac 7 fl. 54 cr., Ioan Raț 1 fl., Codru Drăgușan 2 fl., Ioan Gall 1 fl., V. Roșescu 1 fl., N. Găitan 1 fl. 20 cr., Ioan Zacharia 1 fl., Ioan Filipescu 1 fl., Dr. Păcurariu 1 fl., Dr. Tincu 1 fl., Ioan Tipeiu 1 fl., Ioan Botean 1 fl., Trombițaș 10 fl., Part. Cosma 5 fl., Constantin Stezar 8 fl., Dr. N. Maier 1 fl., Dr. N. Pop 1 fl., G. Candrea 2 fl., Ales. Olariu 1 fl., A. Tordoșan 1 fl., Sab. Piso 1 fl. 50 cr., St. Iosif 1 fl., N. Cosma 50 cr.; N. Michelțan 2 fl., I. Poppea 2 fl., Ursu Horia Absol. Todea 1 fl., Traian Mețian 10 fl. Suma 80 fl. 74 cr., care prin dl colectant s'a și înaintat la destinațiunea sa.

Telegramă.

(Serviu particular al „Tel. rom.“)

Budapesta, 2 Mai n. Desbateră generală asupra proiectului pentru introducerea limbii, nici astăzi nu s'a terminat. Dintre Români a vorbit astăzi Georgiu Pop (contra). P. Cosma va vorbi mâine.

Sciri ultime.

(După „S. d. T. B.“)

London, 2 Mai n. În casa de ios ministrul Northcote

deputatului Peel: Guvernul n'a primit nici o scire despre preținsele persecutări din Rusia. De altcum preținsele a se amesteca în afacerile interne ale Rusiei, ar fi inconvenabilă cu datorința guvernului.

Bursa de Viena
din 2 Mai n. 1879.

London	117 05
Argint	—
Galbin	5 55
Napoleon d'aur (poli)	9 35

CONCURS.

Pentru ocuparea unei stațiuni învățătoresci dela scoala rom. gr. or. din Brad devenite vacante, se escrie concurs până în 20 Mai a. c. Doritorii de-a ocupa acest post (împreunat cu un salariu de 450 fl., plățind în rate lunare anticipative) ași asterne suplicile lor la subsemnatul în Brad (Hunyádill).

Pot concura tineri ortodocsi cu cel puțin 4 cl. gimnasiale în teologie la un institut rom. ortodocs.

Brad 18 Aprilie 1879.

Presidele comitetului reprezentanței gimnas.

Nicol. I. Mihelțan m. p. prot.

Nr. 70—1879. 1—3

CONCURS.

Devenind vacantă parochia gr. or. de clasa a III din comuna Dobric în protopresbiteratul Solnocul al II-lea în urma încuviințării prea vener. consistor archidiececan dto 13 Februarie Nr. 426 B. a. c. se escrie concurs până la 20 Mai a. c.

Emolumentele sînt:

a) Dela 80 familii câte una măsură mare de cucuruz sfărmit și una și de lucru cu palmile cari toate statorite în banidau un venit anual de 160 fl. v. a.;

b) Folosirea cimiterului și a porțiunii canonice de sub Nr. 173, 77, 60 a cărților funduare în mărime de 3 jugere 580⁰ arătoriu și de fenaț dau un venit de 40 fl. v. a.;

c) Stolele statorite de sinodul parochial din anul 1872 rezultă un venit de 125 fl. — Suma totală a venitelor e de 325 fl. v. a.

Doritorii de-a ocupa această parochie au ași asterne recursele instruate în sensul prescrișelor statut. organic și al dispozițiunilor provisorie sinodale din anul 1873 la subscrisul până la terminul sus amintit.

Cupșeni, la 14 Aprilie 1879.

În conțelegere cu comitetul parochial.
Samuil Cupșa m. p. prot.

Nr. 126/1879. 1—3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de capelan prelângă neputinciosul paroch Georgiu Cojan în parochia de clasa a III gr. or. din Peștera protopresbiteratul Branului, se escrie prin aceasta, cu concesiunea mărutului consistoriu archidiececan dto 13 Martie 1879 Nr. 55 B. concurs cu termen de o lună de zile dela publicarea acestui concurs.

Emolumentele împreunate cu mai sus amintitul post de capelan sînt jumătate din toate venitele parochiale în suma de 200 fl. v. a.

Concurenții au ași trâmite subscrisul suplicile lor instruate în sensul statutului organic și conform dispozițiunilor sinodului archidiececan din 1873 pentru regularea parochielor ș 16 pt. d.

Brașov, 4 Aprilie 1879.

În conțelegere cu comitetul parochial respectiv:

Iosif Barac m. p., protopresb. ca adm. al protopresbiteratului Branului.

Nr. 102—1879. 1—3

EDICT.

Bucur Șoancă din Merchiașa pretura Cohalmului, părăsind în mod clandestin de 3 ani de zile pre legitima sa soție Eva Boldea tot din Merchiașa, petrecând prin locuri necunoscute, prin aceasta e provocat a comparé în termen de un an, sau în persoană, sau printr'un apărător legal al seu înaintea concernentului for judecătoresc, căci altfel procesul divorțial în contrăi urzit, se va pertracta și decide și în absența lui.

Cohalm 9 Martie 1879.

Forul matrimonial judecătoresc de I instanță al Cohalmului.

Nicolau D. Mircea m/p., adm. protop.

Nr. 177—1879. 1—3

EDICT.

Ecaterina născută Ioan Tatu din Codlea carea a părăsit cu necredință

de 7 ani de zile pre legiuitul ei bărbat George Ioan Țigănaș din Hălchiu comitatul Brașovului, fără de-a să ec locul unde se află, este prin această citată, ca în termen de un an și o zi să se prezenteze înaintea subsemnatului for matrimonial, căci la din contră și în absența ei se va pertracta și decide procesul divorțial intentat a supărăi de soțul ei.

Brașov, 31 Martie 1879.

Forul matrimonial gr. or. al Brașovului I.

Iosif Barac m. p., prot

Cancelaria,

advocatului Dr. N. Olariu se afla din 1 Maiu în piața mare (grosser Ring) Nr. 16 etagiu prim. [18] 1—2

Prafurile musante lacsative din Elöpatak

conțin compozițiunile chemice solutive ale apelor minerale renumite din Elöpatak.

Un efect eminent au aceste prafuri la catar de stomach, spasmuri de stomach, slăbiciune de mistuire, lipsa de apetit, arsură în gât, umflături de ficat și splină, îngroșarea ferei, petri în feară și gălbinare la respirarea grea și baterea de inimă, gazuri în testine, boala apei, hemoroide, la afecțiuni cataralice ale rerunchilor, a beșiceii și canalului de urină, în contra formării de nêsip, la catare cronice și umflături ale matriceii, curgere, dispozițiune la vërsarea de sânge, la ameteți, suirea sângelui cătră cap și cătră piept.

Aceste prafuri întrec în efect atât sarea scumpă de Karlsbad, cât și prafurile lui Seidlitz.

Prețul unei scătuice ce cuprinde 12 doze cu îndreptariul spre folosire cu tot 80 cr.

Depositul general: În Brașov la apotecariul Szava; în Sibiu la F. A. Reissenberger, comerciant. [18] 4—12

UMRATH & COMP. în PRAGA,

fabrică de mașini agricole,

se recomandă prin specialitățile lor renumite prin o executare foarte solidă, umblet ușor mare productivitate și treerat curat a

mașinilor de treerat cu brațe și cu vërtej

pentru 1 până 8 cai sau boi,

atât locomobile cât și stabile. Mai departe fabricăm noi în mărimi diverse:

Ciururi de bucate, mașini pentru tăiat paie, mori pentru sdrobot etc. etc.

Cataloage ilustrate în limbile țerei grătuite și franco. [14] 5

Neoplanta.
1875.
Medaliă de argint.

Seghedin.
1876.
Medaliă pentru merite.

CLOPOTE

DE TOATĂ MĂRIMEA

pe lângă hotărîrea prealabilă a sunetelor lor.

Cu deosebire recomandă clopotele găurite, inventate de dënsul, a căror sunet este mai adënc decât acelor de construcțiunea vechie și care, fiind de 100 punți sînt asemenea celor de 140 punți de construcțiunea vechie.

Se află totdeauna în deposit clopote, dela mărimea cea mai mică până la 50 chilogr., precum și de proasce portative și de mână.

Se recomandă pentru comande cât de multe

Antonie Novotny
în Timișoara.

[15] 5